

Sotsiaalkaitseministri 27. detsembri 2017. a määruse nr 72 „Sotsiaalteenuste ja -toetuste andmeregistri põhimäärus“ muutmise määruse eelnõu seletuskiri

1. Sissejuhatus

1.1. Sisukokkuvõte

Sotsiaalkaitseministri 27. detsembri 2017. a määrust nr 72 „Sotsiaalteenuste ja -toetuste andmeregistri põhimäärus“ (edaspidi *määrus* nr 72) täiendatakse tulenevalt Riigikogu menetluses oleva puuetega inimeste sotsiaaltoetuste seaduse ja teiste seaduste muutmise seaduse (561 SE) muudatustest.

Määrusesse nr 72 lisatakse sotsiaalhoolekande seaduse (SHS) muudatustest tulenevalt sätteid, et täiendada sotsiaalteenuste ja -toetuste andmeregistris (STAR) isiku kohta töödeldavate andmete loetelu tervises seisundiga seotud tegutsemise ja osalemise piirangute andmetega ning andmete hulka lisatakse ka erihoolekandeteenuse vajaduse hindamisel isiku psüühikahäire diagnoosi andmed. Lisaks hakkab Sotsiaalkindlustusamet (SKA) kandma STAR-i ka sotsiaalse rehabilitatsiooni teenuse ja erihoolekandeteenuse vajaduse hindamise andmeid.

Määruse nr 72 muudatused loovad ühtse aluse selleks, et alates 2025. aastast saaks nii kohalikus omavalitsuses (KOV) kui ka SKA-s võtta inimese abi- ja toetusvajaduse hindamisel aluseks ühtse abi- ja toetusvajaduse hindamise instrumendi ning tagatud on hindamisega seonduv andmevahetus teiste andmekogudega. Lisaks täiendatakse määrust sättega, mille kohaselt on SKA-l juurdepääs STAR-i andmetele selleks, et koostada KOV-ide sotsiaalteenuste osutamise kohta statistikat, mida KOV ei saa tehnilistel põhjustel ise koostada.

Määruse rakendamisega ei kaasne lisategevusi ega -kulusid riigieelarvele, samuti ei kaasne määruse rakendamisel tulusid riigieelarvesse.

1.2. Määruse ettevalmistaja

Eelnõu ja seletuskirja on koostanud Sotsiaalministeeriumi hoolekande osakonna nõunik Tarmo Kurves (teenistusest lahkunud) ja Sotsiaalkindlustusameti arendusosakonna arendustalituse tiimijuht Aika Kaukver (tel 525 4798, aika.kaukver@sotsiaalkindlustusamet.ee).

Mõjude hindamise on teinud Sotsiaalministeeriumi analüüsi ja statistika osakonna hoolekandepoliitika juhtivanalüütik Marion Rummo (5866 8621, marion.rummo@sm.ee).

Eelnõu juriidilise ekspertiisi on teinud Sotsiaalministeeriumi õigusloome- ja isikuandmete kaitse nõunik Alice Sündema (alice.syndema@sm.ee, 5911 1796).

Eelnõu on keeleteimetanud Rahandusministeeriumi ühisosakonna dokumendihaldustalituse keeleteimetaja Virge Tammaru (Virge.Tammaru@fin.ee, 5919 9274).

1.3. Märkused

Määruse eelnõu on seotud Riigikogu menetluses oleva puuetega inimeste sotsiaaltoetuste seaduse ja teiste seaduste muutmise seaduse eelnõuga (561 SE).

Määrusega muudetakse sotsiaalkaitseministri 27. detsembri 2017. a määruse nr 72 „Sotsiaalteenuste ja -toetuste andmeregistri põhimäärus“ redaktsiooni, mis on avaldatud Riigi Teatajas avaldamismärkega [RT I, 28.12.2024, 20](#).

Määrus on seotud isikuandmete töötlemisega isikuandmete kaitse üldmääruse tähenduses ning selle mõjuanalüüsile on viidatud seletuskirja 4. punktis.

2. Määruse sisu ja võrdlev analüüs

Eelnõu punktiga 1 muudetakse määruse nr 72 § 8 lõike 1 punkti 3 sõnastust, millest lähtuvalt kantakse registrisse tulevikus lisaks erivajaduse, puude ja töövõime andmetele ka isiku tervises seisundiga seotud tegutsemise ja osalemise piirangute andmed ning erihooletandeteenuse ja sotsiaalse rehabilitatsiooni teenuse puhul isiku psüühikahäire diagnoosi andmed.

See vajadus on seotud täisealise inimese abivajaduse hindamiseks mõeldud abi- ja toetusvajaduse hindamise instrumendi kasutuselevõttuga, mistõttu on STAR-is vaja töödelda ka isiku tervises seisundiga seotud tegutsemise ja osalemise piirangute andmeid, milleks vajalik andmestik tuleb isiku töövõime hindamiseks või puude raskusastme tuvastamiseks esitatud terviseandmetest. Tegemist ei ole tervise infosüsteemis olevate isiku haiguste diagnoosidega, vaid rahvusvahelisele funktsioneerimisvõime klassifikatsioonile (edaspidi RFK) tuginedes isiku töövõime hindamise või puude raskusastme määramise käigus arstiõppe läbinud isiku poolt hinnatud tegutsemise ja osalemise piirangute määratlusega. Hindamisvahend käsitleb seitset eluvaldkonda: 1) suhtlemine, 2) vaimne tervis, 3) füüsiline tervis, 4) elukeskkond, 5) hõivatus, 6) vaba aeg ja huvitegevus ning 7) igapäevaelu toimingud. Iga hinnatava eluvaldkonna all on lisaks üks või mitu alamvaldkonda, mille kohta on hindamisvahendis abivajadust kirjeldavad küsimused.

Puuetega inimeste sotsiaaltoetuste seaduse ja teiste seaduste muutmise seaduse (561 SE) muudatustega kaasneva SHS-i muudatusega luuakse alus kanda erihooletandeteenuse ja sotsiaalse rehabilitatsiooni teenuse vajaduse hindamisel STAR-i ka isiku psüühikahäire diagnoosi andmed.

Lähtuvalt SHS § 70 lõikest 2 hindab SKA isiku erihooletandeteenuse vajadust erinevate kriteeriumide alusel, millest üks on ka isiku tervises seisund. Kehtiva SHS § 70 lõike 1¹ kohaselt võib isik erihooletandeteenuse saamise taotluse esitamisel anda nõusoleku erihooletandeteenuse osutamise otsustamisel tema kohta tervise infosüsteemis olevate psüühikahäire diagnoosi andmete kasutamiseks. Ligipääs eespool nimetatud andmetele on tagatud erihooletandeteenuse vajaduse hindamisel SKA erihooletandetalituse teenuste konsultandile, kes kontrollib, kas isikul on õigus saada erihooletandeteenust, ja hindab isiku abi- ja toetusvajadust, et tuvastada erihooletandeteenuse vajadus. STAR-is isiku erihooletandeteenuse vajaduse hindamisel lisatavatele psüühikahäire diagnoosi andmetele saab ligipääsu ainult SKA erihooletandeteenuste konsultant.

Samuti on SKA-l inimese toetusvajaduse hindamisel sotsiaalse rehabilitatsiooni teenuse vajaduse tuvastamiseks ligipääs isiku psüühikahäire diagnoosile. See on vajalik, et välja selgitada sotsiaalse rehabilitatsiooni teenuse maksimaalne liimit, mis on psüühikahäirega inimestel kalendriaastas suurem kui teistel tööelistel. Psüühikahäire diagnoosi andmetele annab inimene ligipääsu ise sotsiaalse rehabilitatsiooni teenuse taotlemisel. Samuti saab inimene anda ise nõusoleku selleks, et SKA edastaks terviseandmed (sh diagnoos) sotsiaalse rehabilitatsiooni teenuse osutajale, kes kasutab neid andmeid vaid rehabilitatsiooniplaani koostamiseks ja sotsiaalse rehabilitatsiooni teenuse osutamise eesmärgil.

Eelnõu punktiga 2 muudetakse määruse nr 72 § 13 punktide 2 ja 3 sõnastusi. Paragrahvi 13 punkti 2 muudatusega täiendatakse sotsiaalkaitse infosüsteemi (edaspidi SKAIS) salvestatud andmevahetuse päringu raames vahetatavate andmete loetelu ka puude raskusastmega seotud tegutsemise ja osalemise piirangute andmete ja puude tuvastamise aluseks olnud arstiõppe läbinud isiku eksperdiarvamusega. Samuti on võimalik saada abivahendi ostu- ja üüritehingu andmeid ja/või sotsiaalse rehabilitatsiooni teenuse andmeid. Lisaks täpsustatakse ka esitlusinfona edastatavate andmete loetelu sotsiaalse rehabilitatsiooni teenuse saamise andmetega, mis on vajalikud isiku abi- ja toetusvajaduse hindamiseks.

Isiku abi- ja toetusvajaduse hindamise instrumendi kasutuselevõtuga seonduvalt on tulevikus vaja STAR-is töödelda ka isiku tervises seisundiga seotud tegutsemise ja osalemise piirangute andmeid, milleks vajalik andmestik tuleb töövõime hindamise või puude raskusastme määramise juures hinnatud tegutsemise ja osalemise piirangute andmetest, milleks kasutatakse töövõime hindamise käigus koostatud eksperdiarvamuse RFK koodi. SKA tuvastab puude raskusastet vastavalt puuetega inimeste sotsiaaltoetuste seadusele (PISTS). Puude raskusastme tuvastamise käigus hindab arsti väljaõppega isik muu hulgas PISTS § 2³ lõike 6 alusel inimese tervises seisundit, tegevusvõimet ja elukeskkonda.

2023. aastal kehtestati Eestis riikliku klassifikatsioonina RFK. RFK alusel saab dokumenteerida inimese funktsioneerimisega ehk igapäevase toimetulekuga seotud infot. RFK tugineb biopsühhosotsiaalsele mudelile ning käsitleb inimese igapäevast toimetulekut ja olukorda kui tervikut, võttes arvesse tema tervises seisundit, organismi funktsioone ja struktuure, inimese tegutsemis- ja osalusvõimet, teda ümbritsevat keskkonda ja personaalseid tegureid.

2024. aasta algusest hõlmatakse SKAIS-is ka Eesti Töötukassa poolt töövõime hindamise käigus koostatud eksperdiarvamuse RFK koodi. Samuti on RFK koodid kasutusel iseteeninduses lapse ja vanaduspensioniealise puude raskusastme taotlusel esitatava tervises seisundi hinnangu dokumenteerimisel.

Eespool nimetatud juba olemasolevate andmete vahetamine on vajalik STAR-i abivajaduse hindamise funktsionaalsuse tagamiseks, et inimese kohta oleks päringu kaudu võimalik esitada andmeregistrisse sisestatud infot selle kohta, millistes eluvaldkondades ja millisel määral täisealine inimene tuge ja abi vajab. STAR-is olev hindamisküsimustik on seostatud RFK-ga. Inimese funktsioneerimisvõimet kirjeldatakse RFK alusel nelja tüüpi koodidega – organismi funktsioonid (b-koodid), organismi struktuurid (s-koodid), tegutsemis- ja osalemisspiirangud (d-koodid) ja keskkonnategurid (e-koodid). Abi- ja toetusvajaduse hindamisel organismi struktuure kirjeldavaid s-koodi ei kasutata.

Paragrahvi 13 punkti 3 muutmisega täiendatakse töötukassa andmekogusse salvestatud andmevahetuse päringu raames vahetatavate andmete loetelu lisaks töövõime hindamise otsusele ka töövõime hindamise käigus eksperdiarvamusel tuvastatud tegutsemise ja osalemise piirangute (RFK koodid), valdkondade kokkuvõtete ja inimese tegutsemisvõimet kokkuvõtva arvamusel andmetega. Töötukassa ei väljasta töövõime hindamise käigus koostatud eksperdiarvamuse andmeid täismahus, samuti ei väljastata inimese diagnoosi ja detailseid terviseandmeid (nt objektiivne staatus ja uuringutulemused).

Lisaks täiendatakse esitusinfona esitatavat andmete loetelu tööalase rehabilitatsiooni teenuse saamise andmetega – kas isik on saanud tööalase rehabilitatsiooni teenust või mitte (jah/ei). Kui inimene on teenust saanud, siis edastatakse info selle kohta milliseid rehabilitaatorvaid teenuseid (nt sotsiaaltöötaja, psühholoogi, kogemusnõustaja vm teenuseid) ja mis ajavahemikus on neid talle osutatud, samuti töötukassa kvalifitseeritud teenuseosutaja ärinimi, kes tööalase rehabilitatsiooni teenust osutab. Tegemist on esitusinfoga, mida STAR-i keskkonda ei laeta. Nimetatud muudatuse tegemine määruses nr 72 on seotud 2026. aastal algava X-tee põhise päringut võimaldava arendusega. Teiste andmekogudega andmevahetuse sätted viitavad õigusele ja võimalusele seal olevaid andmeid tulevikus kasutada. Enne eespool viidatud arenduse tegemist ei ole eespool nimetatud päringut plaanis STAR-is kasutada.

Tulenevalt määruse muudatustest saab tulevikus STAR-is töödelda ka töötukassa andmekogus olevaid isiku tervises seisundiga seotud tegutsemise ja osalemise piirangute andmeid, milleks vajalik andmestik tuleb töövõime hindamise või puude raskusastme määramise juures hinnatud tegutsemise ja osalemise piirangute andmetest, milleks kasutatakse töövõime hindamise käigus koostatud eksperdiarvamuse RFK koodi. STAR-is isiku abi- ja toetusvajaduse hindamiseks on töötukassa andmekogust õigus saada isiku töövõime hindamise käigus arstiõppe läbinud isiku poolt eksperdiarvamusel tuvastatud tegutsemise ja osalemise piirangute andmeid (RFK koodid) ja arvamusel esitatud kokkuvõtteid. Tegemist ei ole tervise infosüsteemis olevate isiku haiguste diagnoosidega, vaid RFK-le tuginedes isiku töövõime hindamise või puude raskusastme

määramise käigus arstiõppe läbinud isiku poolt hinnatud tegutsemise ja osalemise piirangute määratlusega.

Arstiõppe läbinud isik määrab RFK-d kasutades tegutsemise ja osalemise piirangud töövõime hindamise või puude raskusastme tuvastamise käigus. RFK võimaldab kirjeldada inimese igapäevast toimetulekut ja olukorda kui tervikut, võttes arvesse tema tervises seisundit, organismi funktsioone ja struktuure, inimese tegutsemis- ja osalusvõimet, teda ümbritsevat keskkonda ja personaalseid tegureid. RFK alusel saab inimese funktsioneerimisega ehk igapäevase toimetulekuga seotud infot ülevaatlikumalt ja töödeldavamal kujul dokumenteerida. See omakorda on vajalik sisend inimese abivajaduse kirjeldamiseks ja abi pakkumiseks.

Eelnõu punktiga 3 täiendatakse määruse nr 72 § 17 lõikega 4¹, millest lähtuvalt saab SKA juurdepääsu STAR-is olevatele andmetele KOV-i päringu alusel statistika koondamiseks, mida KOV ei saa tehnilistel põhjustel registriandmete põhjal ise koostada.

Muudatusega on plaanis luua määruses nr 72 selleks õiguslik alus, et SKA-l oleks õigus KOV-i päringu alusel töödelda registris olevaid andmeid, kuni STAR-i arendatakse välja vajalikud funktsionaalsused, et KOV-id saaksid ise statistikat koondada. Määruse nr 72 § 18 lõike 3 kohaselt väljastab andmeid, mille saamiseks on isikul või asutusel õigus, vastutav töötleja või vastavatele andmetele juurdepääsu omav volitatud töötleja, kelle poole isik või asutus pöördub. SKA-l kui vastutavalt töötlejal on ka praegu andmete väljastamise õigus, kui KOV tema poole pöördub. Praegu ei ole STAR-is vajalikku funktsionaalsust, et KOV-id saaksid ise teha ülevaateid enda osutatud teenustest, mis on vajalik sisend KOV-i kohaliku poliitika kujundamiseks (milliseid teenuseid/toetusi on vaja, kui suur on sihtrühm, toetuste suurus jne) või jätkuteenuste saajate kohta (nt sünnitoetuse maksmine mitmes osas) andmete koondamiseks. Praegu pöörduvad KOV-id ülevaate saamiseks SKA poole. Selliste ülevaadete tegemiseks – ka isikustamata statistika koostamiseks – peab SKA töötlema isikustatud andmeid, milleks STAR-i põhimääruses ei ole varem õiguslikku alust sätestatud.

Eelnõu punktiga 4 asendatakse määruse nr 72 kehtiv lisa uuendatud lisaga, mis kajastab põhimääruses tehtud muudatusi ja toetab nende rakendamist.

3. Määruse vastavus Euroopa Liidu õigusele

Määrus ei ole seotud Euroopa Liidu õigusega.

4. Määruse mõjud

STAR-i muudatuste mõjusid on hinnatud Riigikogu menetluses oleva [puuetega inimeste sotsiaaltoetuste seaduse ja teiste seaduste muutmise seaduse eelnõu 561 SE seletuskirja punktis 6](#), samuti on seletuskirjas esitatud muudatuste andmekaitsealane mõjuhindang.

5. Määruse rakendamisega seotud tegevused, vajalikud kulud ja määruse rakendamise eeldatavad tulud

STAR-i arendusportfelli järgi on abi- ja toetusvajaduse hindamise vahendi STAR-i arenduse rahaline maksumus ca 600 000 eurot, mis kaetakse Euroopa Sotsiaalfondi vahenditest (TAT „Sotsiaalkaitse süsteemide ajakohastamist toetavate infosüsteemide arendused“). Määruse rakendamisega ei kaasne lisategevusi ega -kulusid riigieelarvele, samuti ei kaasne määruse rakendamisel tulusid riigieelarvesse.

Muudatus mõjutab tulevikus kõiki KOV-i teenuste vajajaid, kelle abivajadust uue instrumendi abil hinnatakse. Kuna instrumendi kasutuselevõtt on vabatahtlik, on mõjutatud sihtrühma suurus keeruline hinnata. Muudatuse tulemusena ei pea SKA töötajad enam Excelis ebamugavas vormingus sotsiaalse rehabilitatsiooni teenust ja erihoolekandeteenust vajava inimese hindamist täitma, vaid saavad teha seda registris, kasutades samast allikast saadud isiku tervises seisundiga

seotud tegutsemise ja osalemise piirangute andmeid. See muudab SKA sisemist tööprotsessi ja teeb töö efektiivsemaks.

6. Määruse jõustumine

Määrus jõustub üldises korras.

7. Eelnõu koostöölastamine, huvirühmade kaasamine ja avalik konsultatsioon

Määruse eelnõu esitatakse koostöölastamiseks Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumile ning arvamuse avaldamiseks Sotsiaalkindlustusametile ja Eesti Töötukassale.